

Bruxelles, 18. lipnja 2019.
(OR. en)

10446/19

ELARG 30
COWEB 86

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije

Br. preth. dok.:	10337/1/19 REV 1
Br. dok. Kom.:	COM(2019) 260 final

Predmet:	PROŠIRENJE I PROCES STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA – zaključci Vijeća
----------	---

Za delegacije se u Prilogu nalaze Zaključci Vijeća o proširenju i procesu stabilizacije i pridruživanja kako ih je Vijeće usvojilo 18. lipnja 2019.

VIJEĆE ZA OPĆE POSLOVE

**ZAKLJUČCI VIJEĆA O PROŠIRENJU I PROCESU STABILIZACIJE I
PRIDRUŽIVANJA**

1. Vijeće prima na znanje Komunikaciju Komisije od 29. svibnja 2019. o politici proširenja EU-a, kao i izvješća o Crnoj Gori, Srbiji, Turskoj, Republici Sjevernoj Makedoniji, Albaniji, Bosni i Hercegovini i Kosovu*.
2. Vijeće ponovno potvrđuje svoju **predanost proširenju**, koje je i dalje ključna politika Europske unije, u skladu s novim konsenzusom o proširenju odobrenim na sastanku Europskog vijeća 14. i 15. prosinca 2006. te u zaključcima Vijeća koji su potom usvojeni. Proširenje i dalje predstavlja strateško ulaganje u mir, demokraciju, blagostanje, sigurnost i stabilnost u Europi. Vijeće ponovno ističe da su prihvaćanje temeljnih europskih vrijednosti i predanost njima odabir koji je i dalje ključan za sve partnere koji teže članstvu u EU-u. U skladu s time Vijeće od partnera i dalje očekuje da preuzmu odgovornost i u potpunosti budu predani europskim vrijednostima i energičnom zalaganju za nužne reforme u interesu svojih naroda. Podsjećajući na Solunski program i Izjavu iz Sofije Vijeće ponovno ističe nedvosmislenu potporu EU-a europskoj perspektivi zapadnog Balkana. EU je odlučan jačati i produbljivati svoj angažman na svim razinama kako bi podržao političku, gospodarsku i društvenu preobrazbu regije, među ostalim putem trajne pomoći koja se temelji na konkretnom napretku zapadnog Balkana u području vladavine prava, kao i u socioekonomskim reformama. Turska je i dalje zemlja kandidatkinja i ključan partner u mnogim područjima.

* Ovim se nazivom ne dovode u pitanje stajališta o statusu te je on u skladu s RVSUN-om 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju neovisnosti Kosova.

3. U skladu s prethodnim zaključcima Vijeća te u okviru kopenhaskih političkih kriterija i procesa stabilizacije i pridruživanja, što je i dalje zajednički okvir za odnose sa zapadnim Balkanom, Vijeće ponovno potvrđuje potrebu, u skladu s novim konsenzusom o proširenju, za **pravednim i strogim uvjetima te načelom vlastitih zasluga**. U tom kontekstu Vijeće ističe važnost osiguravanja toga da EU može održavati i produbljivati svoj razvoj, uključujući njegove kapacitete da prihvati nove članice.
4. Uzimajući u obzir ukupno stanje trenutačnih napora partnera u pogledu reformi, o čemu je izvijestila Komisija, Vijeće naglašava da je i dalje potrebno usredotočiti se na **temeljne reforme** kako bi se uklonili trajni strukturni nedostaci u područjima vladavine prava, temeljnih prava, funkcioniranja demokratskih institucija i reforme javne uprave, kao i gospodarskog razvoja i konkurentnosti. Dobra postignuća u provedbi reformi te konkretni i opipljivi rezultati u tim ključnim područjima i dalje su neophodni, posebno za opći tempo pregovora o pristupanju.

5. Vijeće podsjeća na to da je **vladavina prava** temeljna vrijednost na kojoj se zasniva EU te da je u središtu i procesa proširenja i procesa stabilizacije i pridruživanja. Budući da su samo neki partneri ostvarili rezultate u tom ključnom području, vjerodostojan i održiv napredak i dalje je jedan od glavnih izazova s kojim se hitno treba suočiti, osobito osiguravajući neovisno, nepristrano, odgovorno i učinkovito pravosuđe te boreći se protiv korupcije i organiziranog kriminala te pranja novca. Potrebno je uložiti više napora u zaštitu **temeljnih prava**, što obuhvaća prava pripadnika manjina, provedbu obveza preuzetih u pogledu objektivnog i slobodnog samoodređenja, nediskriminirajuće postupanje prema nacionalnim manjinama i borbu protiv diskriminacije ranjivih skupina kao što su Romi i lezbijke, homoseksualci, biseksualne, transrodne i interseksualne (LGBTI) osobe. Trebalo bi osigurati i pravo vlasništva. Situacija u pogledu slobode izražavanja i neovisnosti medija izaziva sve ozbiljniju zabrinutost te je njezinu rješavanju potrebno odlučno i učinkovito pristupiti kao prioritetnom pitanju. Vijeće ponovo naglašava da je potrebno hitno poduzeti konkretne korake kako bi se izbjegla zastrašivanja novinara i drugih medijskih aktera, prijetnje upućene njima i napadi na njih te kako bi se takvi slučajevi rješavali kada do njih dođe. Potrebni su pojačani naponi kako bi se osigurali rodna ravnopravnost i poštovanje prava žena te prava djece. Daljnji napredak u **reformi javne uprave**, uključujući depolitizaciju i veću profesionalnost, također je ključan za poboljšanje upravljanja na svim razinama. I dalje je ključno pravilno **funkcioniranje i neovisnost demokratskih institucija**, uključujući bolji parlamentarni nadzor. Vijeće sa zabrinutošću primjećuje stalne tendencije bojkotiranja parlamenata i ponovno ističe da su osiguravanje uključivog političkog dijaloga, osobito unutar parlamenata, te snažnija uloga organizacija civilnog društva i dalje ključni elementi demokracije koja dobro funkcionira. Vijeće ponovno ističe važnost slobodnih, poštenih i transparentnih izbora, u skladu sa standardima OEES-a, kao i potrebu za potpunom provedbom preporuka OEES-a.

6. U pogledu **gospodarskih kriterija** Vijeće pozdravlja Komisijinu analizu u vezi s potrebom za poboljšanjem makroekonomskih, proračunskih i strukturnih politika i slaže se s njom.
- Napominjući da su napredak u tim područjima i napredak u područjima vladavine prava i pravosudnog sustava povezani, Vijeće potiče sve partnere da provode mjere sadržane u Zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga između EU-a i zapadnog Balkana i Turske od 17. svibnja 2019. koje se temelje na njihovim programima gospodarskih reformi. Od presudne je važnosti osigurati da se izravnim stranim ulaganjima ne narušavaju socioekonomska, okolišna i financijska održivost te da se jamči potpuna transparentnost svih ulaganja, osobito onih koja su povezana s postupcima javne nabave. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti riziku od prekomjerne zaduženosti te prijenosu kontrole nad strateškom imovinom i resursima, pogotovo u zemljama zapadnog Balkana. U skladu s tim Vijeće očekuje potpunu provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u skladu s njegovim sadržajem i duhom. Vijeće podsjeća da je EU i dalje najveći trgovinski partner zapadnog Balkana i Turske za uvoz i izvoz. Vijeće ponovno ističe važnost rješavanja pitanja odljeva mozgova te stvaranja daljnjih mogućnosti i pružanja pozitivne perspektive **mladima**. U tom kontekstu Vijeće pozdravlja konferenciju „Kako bolje odgovoriti na europske težnje mlade generacije na zapadnom Balkanu?” koja je održana u Bukureštu u svibnju 2019.

7. Vijeće snažno pozdravlja povijesni **Prespanski sporazum** koji je znatno postignuće i kojim se pruža pozitivan primjer u regiji i izvan nje. Vijeće pohvaljuje hrabrost i odlučnost uključenih stranaka.

Dobrosusjedski odnosi i regionalna suradnja i dalje su osnovni elementi procesa proširenja te procesa stabilizacije i pridruživanja. Vijeće pozdravlja postignuti napredak i ponovno ističe važnost regionalne suradnje, a posebno **povezanosti** unutar regije kao i s EU-om. Vijeće pozdravlja i Sporazum o regionalnom roamingu koji je potpisan u Beogradu u travnju 2019. i koji će građanima i poduzećima u regiji donijeti znatne koristi. Vijeće u potpunosti podržava konstruktivne inicijative i strukture kojima se pojačava uključiva regionalna suradnja, među ostalim makroregionalne strategije EU-a. Vijeće poziva na poduzimanje daljnjih napora za prevladavanje ostavštine prošlosti i promicanje **pomirenja** na temelju ozračja tolerancije, uključivosti i povjerenja te uz snažnu uključenost civilnog društva. Trebalo bi pojačati napore u području nestalih osoba. Izjave i mjere koje negativno utječu na dobrosusjedске odnose i mirno rješavanje sporova moraju se izbjegavati. I dalje su potrebni odlučni naponi i najjača politička spremnost da se osigura okončanje neriješenih bilateralnih sporova. Vijeće podsjeća na važnost provedbe bilateralnih sporazuma, među ostalim Prespanskog sporazuma i Sporazuma o dobrosusjedskim odnosima s Bugarskom.

Vijeće i dalje ističe važnost učinkovitog nediskriminatornog rješavanja predmeta ratnih zločina počinjenih u zemlji, suzbijanja nekažnjavanja i osiguravanja preuzimanja odgovornosti, među ostalim konstruktivnom regionalnom suradnjom i punom suradnjom s Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za kaznene sudove i Posebnim sudom te podupiranjem njihova rada. Neriješene sporove i pitanja treba riješiti u skladu s međunarodnim pravom i utvrđenim načelima, među ostalim sporazumom o pitanjima sukcesije.

8. Vijeće ponovno naglašava važnost daljnjeg produbljivanja suradnje u pitanjima vanjske politike te očekivanja Unije u pogledu pojačanog usklađivanja sa **zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU-a**, osobito u pogledu pitanja u kojima se radi o važnim zajedničkim interesima, kao što su mjere ograničavanja i uklanjanje hibridnih prijetnji. Pristupanje EU-u izbor je koji podrazumijeva prihvaćanje načela, vrijednosti i ciljeva koje Unija nastoji promicati u svojem susjedstvu i šire, uključujući potpuno usklađivanje sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom, te suzdržavanje od bilo kakvog djelovanja koje je u suprotnosti s time.
9. Iako priznaje posebnu važnost **liberalizacije viznog režima** za građane, Vijeće potiče Komisiju da i dalje pomno prati i izvješćuje o kontinuiranoj provedbi mjerila za liberalizaciju viznog režima. Podsjećajući na mehanizam suspenzije Vijeće potiče relevantna tijela da pojačaju napore kako bi se riješio trajni problem očito neutemeljenih zahtjeva za azil te dodatno povećaju napore na sprečavanju i borbi protiv organiziranog kriminala.
10. Terorizam, radikalizacija i organizirani kriminal i dalje predstavljaju sigurnosnu prijetnju za EU i cijelu regiju. U skladu s prethodnim zaključcima Europskog vijeća i Vijeća, Vijeće ponovno naglašava važnost daljnjeg jačanja suradnje s Turskom i zapadnim Balkanom u području **borbe protiv terorizma**, osobito u vezi s borbom protiv stranih terorističkih boraca i financiranjem terorizma, sprečavanjem i borbom protiv radikalizacije, pojačanim graničnim kontrolama i borbom protiv nezakonite trgovine vatrenim oružjem i lakim oružjem. Iako se operativna suradnja pojačala, i dalje su potrebni dodatni naponi te dobri rezultati u **borbi protiv organiziranog kriminala**. Ponovno ukazujući na potporu EU-a, osobito putem mehanizama i inicijativa regionalne suradnje, kao i na koordinaciju putem cjelovitog upravljanja unutarnjom sigurnosti, Vijeće ponovno poziva partnere da u svim tim područjima nastave ubrzavati i pojačavati pravne i operativne mjere.

11. Vijeće pohvaljuje Tursku i zapadni Balkan za njihove napore i neprestanu konstruktivnu suradnju u području **migracija**, koji daju jasne rezultate. Vijeće ponovno ističe da je potrebna daljnja provedba Izjave EU-a i Turske te kontinuirano pružanje potpore partnerima duž zapadnobalkanske rute. Potrebne su daljnje mjere kako bi se osigurali dovoljni administrativni i provedbeni kapaciteti za rješavanje izazova povezanih s migracijama, među ostalim suzbijanje krijumčarenja migranata. Vijeće podsjeća na predanost Unije da se nadovezuje na već postignute rezultate te da nastaviti pružati financijsku potporu i tehničku pomoć za jačanje suradnje u tom području, među ostalim putem Instrumenta EU-a za izbjeglice u Turskoj. Vijeće pozdravlja dovršetak pregovora o sporazumima o statusu s pet partnera u regiji kojima se omogućuje razmještanje europske granične i obalne straže.
12. Vijeće i dalje ističe važnost **strateške komunikacije**, među ostalim jačanja otpornosti partnera na dezinformiranje. Vijeće naglašava odgovornost svih partnera da pružaju jasne informacije o koristima i obvezama u vezi s proširenjem, kao i o svojoj vlastitoj predanosti vrijednostima EU-a i nužnim reformama koje su s tim povezane. Također je i dalje ključan kontinuirani angažman EU-a i njegovih država članica u ostvarenju učinkovitije politike strateške komunikacije i s partnerima i s građanima EU-a, posebno putem radne skupine StratCom za zapadni Balkan.
13. Vijeće podsjeća na stalnu znatnu **financijsku i tehničku pomoć EU-a** za proces proširenja i proces stabilizacije i pridruživanja, posebno u obliku Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA). Naglasak bi trebao ostati na ključnim prioritetima i pojačanoj usklađenosti između financijske pomoći, sveukupnog ostvarenog napretka i rezultata koje su partneri postigli u provedbi pretpristupne strategije. U tom pogledu Vijeće podsjeća na svoje stajalište utvrđeno u djelomičnom općem pristupu o IPA-i III, kojim su obuhvaćena načela diferencijacije pomoći u skladu s uspješnošću i pravednom podjelom.
14. Vijeće podsjeća na važnost provedbe **programa prioriteta iz Sofije**. Prima na znanje Izvješće Komisije o provedbi **strategije za zapadni Balkan** i programa prioriteta iz Sofije, pozdravlja postignuti napredak te potiče daljnju provedbu.

PROŠIRENJE

CRNA GORA

15. Vijeće pozdravlja **ukupni napredak** koji je postignut u pristupnim pregovorima s Crnom Gorom u kojima je dosad otvoreno 32 od 35 poglavlja, a tri su privremeno zatvorena. Obavljen je važan rad na usklađivanju s pravnom stečevinom u većini područja. No, s obzirom na to da je institucijski okvir završen, a pravni okvir uglavnom postavljen, sada je ključno da cjelokupan sustav vladavine prava pruža opipljivije rezultate, kao i evidenciju snažnijih i održivih postignuća. Vijeće osobito ističe da je napredak u poglavljima o vladavini prava i temeljnim pravima, kako je utvrđeno pregovaračkim okvirom, i dalje ključan te da će o njemu ovisiti ukupni tempo pregovora o pristupanju. Stoga Crna Gora sada treba proaktivnije pojačati i obnoviti napore u vezi s reformama, osobito u ključnim područjima slobode medija, borbe protiv korupcije i trgovanja ljudima, kako bi ispunila privremena mjerila za poglavlja 23. i 24. Tek kada se ispune navedeni kriteriji EU će moći utvrditi zahtjeve u pogledu vladavine prava kao mjerilo za zatvaranje koje će Crna Gora morati ispuniti prije nego što se ta poglavlja zatvore.

16. Vijeće snažno potiče Crnu Goru da pokaže jasnu političku volju i poduzme znatne dodatne napore u **borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala**, pranja novca i trgovanja ljudima, među ostalim djelotvornim istragama, kaznenim progonima i pravomoćnim presudama, te da poboljša stanje u pogledu zapljene i oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom. Potreban je i snažan odgovor kaznenog pravosuđa na korupciju na visokoj razini. Vijeće poziva Crnu Goru da osigura sigurno okružje, pogodno za **slobodu izražavanja** i neovisnost medija, među ostalim povećanjem napora kako bi se istražilo i riješilo slučajeve napada na novinare, smatrajući to pitanjem visokog prioriteta. Ključno je osigurati neovisnost nacionalne javne radiotelevizije i uspostaviti učinkovit samoregulatorni mehanizam kojim su obuhvaćena sva medijska tijela. Vijeće ističe kako očekuje snažnu političku predanost i istinski angažman svih relevantnih institucija i aktera u svim tim nastojanjima. Potrebne su i daljnje mjere za provedbu **reforme javne uprave** te jačanje administrativnih kapaciteta i neovisnosti institucija, pogotovo pravosuđa.
17. Vijeće naglašava da **izborna reforma** ostaje presudna za ponovnu uspostavu izbornog povjerenja te od svih strana očekuje da preuzmu odgovornost i ponovno se uključe u konstruktivan i uključiv **politički dijalog u parlamentu**, među ostalim u rad privremenog parlamentarnog odbora za reformu izbornog zakonodavstva i drugih zakonodavstava, također i s ciljem unapređenja procesa pristupanja te zemlje.
18. U pogledu **gospodarskih reformi** Vijeće sa zadovoljstvom prima na znanje nastavak rasta gospodarstva dobrim tempom. U skladu sa Zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga Vijeće potiče Crnu Goru da smanji udio duga opće države, ojača fiskalno upravljanje, sanira preostale neprihodonosne kredite, poboljša regulatorno okruženje, razvije sveobuhvatnu strategiju za stalnu procjenu i smanjenje sive ekonomije, donese i provede novi zakonodavni okvir o javnoj nabavi, javno-privatnim partnerstvima i koncesijama te poveća sudjelovanje na tržištu rada.

19. Vijeće sa zadovoljstvom pozdravlja stalnu konstruktivnu i pozitivnu ulogu Crne Gore u daljnjem razvoju **regionalne suradnje** i unapređenju **dobrosusjedskih odnosa**.
20. Vijeće i dalje snažno pohvaljuje Crnu Goru za njezinu dosljednu suradnju u vezi s pitanjima vanjske politike, a osobito za stalno potpuno usklađivanje sa **zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU-a**. Ujedno pozdravlja stalno aktivno sudjelovanje Crne Gore u misijama i operacijama u okviru **zajedničke sigurnosne i obrambene politike**.

SRBIJA

21. Vijeće pozdravlja **ukupni napredak** koji je postignut u pristupnim pregovorima u kojima je dosad otvoreno [16] od 35 pregovaračkih poglavlja, a dva su privremeno zatvorena. Srbija je nastavila s radom na usklađivanju svojeg zakonodavstva s pravnom stečevinom u nizu područja. No Vijeće ističe da su napredak u poglavljima o vladavini prava i temeljnim pravima, kao i o normalizaciji odnosa Srbije s Kosovom kako je utvrđeno pregovaračkim okvirom, i dalje ključni te da o njima ovisi ukupni tempo pregovora o pristupanju. Provedba privremenih mjerila za poglavlja 23. i 24. od ključne je važnosti te bi i dalje trebala biti vodilja za buduće reforme koje će dovesti do dobrih rezultata.
22. Primajući na znanje da je integracija u EU i dalje strateški cilj Srbije, Vijeće potiče srpske vlasti da se čvrsto obvežu na odlučno promicanje **europskih vrijednosti** te podsjeća na to da srpska vlada to treba aktivnije i nedvosmisleno izražavati u javnoj raspravi.
23. Vijeće poziva Srbiju da posebno usmjeri i znatno ubrza svoje napore u vezi s reformama te da ostvari konkretne i opipljive rezultate u temeljnim područjima, s posebnim težištem na **vladavini prava**.

- Potrebno je i dalje stavljati poseban naglasak na neovisnost i sveukupnu djelotvornost **pravosuđa**, među ostalim ustavnom reformom, te na učinkovitu provedbu reforme u tom području. Srbija treba ostvariti konkretne rezultate i uspostaviti održivu evidenciju učinkovitih istraga, kaznenih progona i pravomoćnih presuda, posebno u pogledu **borbe protiv korupcije, organiziranog kriminala i pranja novca**.
- Nedostatak napretka u području **slobode izražavanja** i dalje izaziva ozbiljnu zabrinutost. Vijeće poziva Srbiju da hitno zajamči sigurno okruženje koje potiče na neometanu slobodu izražavanja i neovisnost medija, među ostalim jačanjem napora kako bi se istražili slučajevi napada na novinare. Iako prima na znanje napredak koji je ostvaren u pripremanju medijske strategije, Vijeće poziva Srbiju da je kao prioritet donese i učinkovito provede na transparentan i uključiv način.
- Srbija i dalje treba posvećivati posebnu pozornost potpunom poštovanju **temeljnih prava**, među ostalim zaštiti najranjivijih skupina, kao i nediskriminacijskom postupanju prema nacionalnim manjinama u cijeloj Srbiji, posebno u područjima obrazovanja, uporabe manjinskih jezika, pristupa medijima i vjerskim obredima na manjinskim jezicima. I dalje je važno funkcioniranje vijeća nacionalnih manjina. Slučajeve govora mržnje, zastrašivanja i napade trebalo bi rješavati brzo i odlučno. Vijeće ponovno poziva na učinkovitu primjenu relevantnih strateških dokumenata.
- Nadalje, potrebno je poboljšati transparentnost, kvalitetu izrade zakonodavstva, uključivost i istinsku **međustranačku raspravu**, među ostalim promicanjem poticajnog okruženja za civilno društvo. Hitno je potrebno ostvariti daljnji napredak u ispravnom funkcioniranju neovisnih tijela i demokratskih institucija, među ostalim parlamentarnog nadzora.
- Vijeće ističe da se u dovoljnom razdoblju prije sljedećih izbora kao prioritet trebaju uzeti u obzir prethodne preporuke međunarodnih promatrača **izbora**.
- Vijeće i dalje naglašava važnost postupanja s **ratnim zločinima** u zemlji te pune suradnje s Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za kaznene sudove, među ostalim potpunim prihvaćanjem i provedbom njegovih presuda i odluka. Trebalo bi spriječiti svako veličanje ratnih zločinaca.

24. U pogledu **gospodarskih reformi** Vijeće sa zadovoljstvom prima na znanje stalni napredak. U skladu sa Zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga Vijeće potiče Srbiju da nastavi ulagati napore kako bi strukturnim reformama i poboljšanjem transparentnosti i predvidivosti regulatornog okruženja povećala konkurentnost te dugoročan i uključiv rast, osobito u energetsom sektoru i na tržištu rada. Nadalje, Vijeće naglašava da Srbija treba uskladiti svoju trgovinsku i energetska politiku s pravnom stečevinom EU-a, posebno u pogledu tržišta plina i projekta Gastrans.
25. Vijeće ponovno ističe da Srbija treba ispuniti svoju obvezu i u skladu s pregovaračkim okvirom postupno se uskladiti sa **zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU-a** te preokrenuti negativni trend kao pitanje od prioritetne važnosti.
26. Vijeće pozdravlja stalno aktivno sudjelovanje Srbije u misijama i operacijama u okviru **zajedničke sigurnosne i obrambene politike**.
27. Vijeće ponovno poziva Srbiju i da se postupno uskladi sa **zajedničkom viznom politikom EU-a** te da izbjegava daljnja odstupanja od nje.
28. U pogledu dijaloga s Prištinom **uz posredovanje EU-a**, Beograd treba uložiti dodatne znatne napore te doprinijeti uspostavi pogodnog okružja te se suzdržavati od svakog djelovanja koje se može smatrati provokacijom. Vijeće ističe da je trenutačni status quo neodrživ. Ključno je da se dijalog što prije ponovno pokrene. Sveobuhvatnim pravno obavezujućim sporazumom potrebno je riješiti sva otvorena pitanja u skladu s međunarodnim pravom i pravnom stečevinom EU-a te doprinijeti stabilnosti u regiji. Sklapanje takvog sporazuma bez daljnje odgode, uz posredstvo Visokog predstavnika, ključno je kako bi Srbija i Kosovo mogli napredovati na svojem europskom putu.

Vijeće ponovno naglašava da treba provesti sve prethodne sporazume sklopljene u okviru dijaloga uz posredstvo EU-a. Vijeće u tom pogledu pozdravlja daljnju konsolidaciju sporazuma o pravosuđu i potpunu provedbu sporazuma o telekomunikacijama.

No Vijeće izražava žaljenje zbog toga što nije postignut nikakav napredak u pogledu dugotrajne obveze za provedbu prethodnih sporazuma sklopljenih u okviru dijaloga, među ostalim izrade nacrtu statuta Udruženja/Zajednice općina s većinskim srpskim stanovništvom na Kosovu, potpune provedbe sporazuma o integriranom upravljanju granicama (IBM), kao ni odlučne primjene sporazuma o energetici. Vijeće izražava žaljenje i zbog toga što most u Mitrovici još uvijek nije otvoren za sav promet, unatoč završetku radova na obnovi.

29. Vijeće pozdravlja stalni angažman Srbije u nizu inicijativa za **regionalnu suradnju** i potiče je da nastavi s trajnim ulaganjem napora u jačanje **dobrosusjedskih odnosa**.

TURSKA

30. Vijeće ponovno potvrđuje važnost koju pridaje odnosima EU-a s Turskom kao ključnim partnerom. I dalje je predano održavanju otvorenog i iskrenog dijaloga, rješavanju zajedničkih izazova i suradnji u ključnim područjima od zajedničkog interesa kao što su migracije, borba protiv terorizma, gospodarstvo i trgovina. Vijeće za pridruživanje EU-a i Turske sastalo se, nakon četiri godine, u ožujku 2019., što je bilo prilika za sagledavanje odnosa između EU-a i Turske.

31. Vijeće pohvaljuje trenutačne znatne napore Turske u pogledu zbrinjavanja više od 4 milijuna izbjeglica i odgovaranja na njihove potrebe. Nastavak provedbe **Izjave EU-a i Turske**, kojom se smanjuje broj nezakonitih i opasnih prelazaka i spašavaju životi u Egejskome moru, u interesu je obiju strana te je i dalje ključan za zaustavljanje nezakonitih migracija. Pojačano upravljanje zajedničkim granicama s EU-om ostaje prioritet. U očekivanju potpune i učinkovite provedbe sporazuma EU-a i Turske o ponovnom prihvatu u odnosu na sve države članice, trebalo bi na odgovarajući način provoditi postojeće bilateralne sporazume o ponovnom prihvatu i odredbe u sličnim sporazumima i dogovorima s državama članicama EU-a. I dalje je od ključne važnosti suradnja u području pravosuđa i unutarnjih poslova sa svim državama članicama EU-a.
32. Podsjećajući na svoje zaključke od srpnja 2016. u kojima je oštro osudilo pokušaj državnog udara od 15. srpnja te izrazilo solidarnost s turskim narodom i punu podršku demokratskim institucijama Turske, Vijeće je u više navrata izrazilo ozbiljnu zabrinutost zbog neproporcionalnog razmjera i opsega mjera koje su tijela vlasti nakon toga poduzela. Vijeće s dubokom zabrinutošću napominje da niz tih mjera u praksi ostaje na snazi čak i nakon ukidanja izvanrednog stanja. Vijeće podsjeća na međunarodne standarde i obveze koje je Turska prihvatila i na koje se obvezala. Vijeće ponovno poziva Tursku da hitno preokrene sve te negativne trendove.

33. Vijeće je posebno zabrinuto zbog kontinuiranog i iznimno zabrinjavajućeg nazadovanja u pogledu **vladavine prava i temeljnih prava**, među ostalim slobode izražavanja. Trenutačno pogoršanje stanja neovisnosti i funkcioniranja pravosuđa ne može se tolerirati, kao ni stalna ograničenja, pritvaranja, zatvaranja i druge mjere protiv novinara, članova akademske zajednice, članova političkih stranaka, uključujući članove parlamenta, branitelja ljudskih prava, korisnika društvenih medija i drugih koji ostvaruju svoja temeljna prava i slobode. Nedavni sudski postupci usmjereni na legitimne i zakonite aktivnosti članova organizacija civilnog društva izazivaju ozbiljnu zabrinutost. Turska se mora hitno i djelotvorno pozabaviti tim negativnim kretanjima i mnogim drugim ozbiljnim nedostacima i neriješenim pitanjima koje je Komisija navela u svojem izvješću. Vijeće sa zadovoljstvom prima na znanje ponovno sazivanje akcijske skupine za reforme i prima na znanje donošenje strategije reforme pravosuđa, što Turska treba popratiti poduzimanjem odlučnih i konkretnih koraka kako bi ispunila svoje obveze te ostvarila jasne i opipljive rezultate. Turska bi također trebala pojačati suradnju s Vijećem Europe i njegovim relevantnim tijelima i institucijama, razmotriti njihove preporuke i provesti sve presude Europskog suda za ljudska prava u skladu s člankom 46. Europske konvencije o ljudskim pravima. Vijeće podsjeća na to da je Venecijanska komisija s kritikom ocijenila posljednje izmjene turskog ustava kojima se uvodi novi predsjednički sustav i uklanjaju mnoge prethodne provjere i ravnoteža, čime se ugrožava dioba vlasti. Vijeće podsjeća na ključnu važnost slobodnih, poštenih i transparentnih **izbora**. Iako pozdravlja velik odaziv birača na općinskim izborima u ožujku 2019., izražava i ozbiljnu zabrinutost u vezi s poštovanjem zakonitosti i integriteta izbornog postupka, posebno u kontekstu nedavnih odluka vrhovnog izbornog povjerenstva.
34. U pogledu **gospodarskih reformi** Vijeće prima na znanje neprestano smanjenje gospodarske aktivnosti i sve veću zabrinutost u vezi s funkcioniranjem tržišnoga gospodarstva zemlje. U skladu sa Zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga Vijeće poziva Tursku da poveća fiskalnu transparentnost i vjerodostojnost, ukloni mjere kojima se sprečava slobodan protok stranoga kapitala, smanji utjecaj države na određivanje cijena te poboljša poslovno okruženje, među ostalim jačanjem vladavine prava. Trebalo bi ukloniti trgovinske barijere ili njihove ekvivalente koji nisu u skladu s carinskom unijom EU-a i Turske, među ostalim u okviru javne nabave.

35. Vijeće i dalje očekuje od Turske da se nedvosmisleno obveže na **dobrosusjedske odnose**, međunarodne sporazume i mirno rješavanje sporova, uz mogućnost obraćanja Međunarodnom sudu, ako bi to bilo potrebno. Vijeće podsjeća na prethodne zaključke Vijeća i Europskog vijeća te ih ponovno potvrđuje, među ostalim zaključke Europskog vijeća od 22. ožujka 2018. u kojima se snažno osuđuje nastavak nezakonitih aktivnosti Turske u istočnom Sredozemlju i Egejskome moru. Vijeće izražava ozbiljnu zabrinutost zbog nezakonitih operacija bušenja koje Turska trenutačno provodi u istočnom Sredozemlju i žali što Turska još nije odgovorila na opetovane zahtjeve Europske unije da se prestane s takvim operacijama. Vijeće ističe ozbiljan neposredni negativan učinak koji takva nezakonita djelovanja imaju na niz cijeli odnosa EU-a i Turske. Vijeće poziva Tursku da pokaže suzdržanost, poštuje suverena prava Cipra te da se suzdrži od svih takvih aktivnosti. EU će pomno pratiti razvoj događaja te je spreman reagirati na odgovarajući način i u potpunoj solidarnosti s Ciprom. Vijeće poziva Komisiju i Europsku službu za vanjsko djelovanje da bez odgode podnesu opcije za odgovarajuće mjere.

Osim toga, kako je navedeno u zaključcima od 11. prosinca 2006. i 26. lipnja 2018., što je kasnije podržalo Europsko vijeće, kao i u Izjavi od 21. rujna 2005., Vijeće poziva Tursku da ispuní svoje obveze iz pregovaračkog okvira, među ostalim potpunu, nediskriminirajuću provedbu Dodatnog protokola uz Sporazum o pridruživanju u odnosu na sve države članice. Vijeće ponovno ističe da je priznavanje svih država članica ključno. Turska mora izbjegavati prijetnje i aktivnosti kojima se narušavaju dobrosusjedski odnosi, normalizirati svoje odnose s Republikom Ciprom i poštovati suverenitet svih država članica EU-a nad njihovim teritorijalnim morem i zračnim prostorom, kao i sva njihova suverena prava, uključujući i pravo da istražuju i iskorištavaju prirodne resurse, u skladu s pravom EU-a i međunarodnim pravom, među ostalim Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora (UNCLOS). EU je i dalje potpuno predan sveobuhvatnom rješenju ciparskog problema. U tom pogledu Vijeće podsjeća na to da je i dalje od ključne važnosti da se Turska obveže i doprinese takvom rješenju, uključujući njegove vanjske aspekte, unutar okvira UN-a, u skladu s relevantnim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a i svim načelima na kojima se EU temelji te s pravnom stečevinom.

36. Vijeće ponovno poziva Tursku da se postupno uskladi sa **zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom EU-a** i da kao prioritet preokrene trajni negativni trend te podsjeća na svoje stajalište o pristupanju država članica međunarodnim organizacijama.
37. Vijeće primjećuje da se Turska i dalje sve više udaljava od Europske unije. Podsjećajući na svoje zaključke od 26. lipnja 2018. Vijeće napominje da su stoga pregovori o pristupanju Turske zapravo obustavljeni te se ne može razmatrati otvaranje ili zatvaranje bilo kojeg daljnjeg poglavlja i ne predviđa se daljnji rad na modernizaciji carinske unije EU-a i Turske.

PROCES STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA

REPUBLIKA SJEVERNA MAKEDONIJA

38. Ponovno potvrđujući svoje zaključke od 26. lipnja 2018. Vijeće snažno pozdravlja povijesni i dosad nezabilježeni Prespanski sporazum, te Sporazum o dobrosusjedskim odnosima s Bugarskom, i s posebnom pozornošću prima na znanje preporuku Komisije da se otvore pristupni pregovori s Republikom Sjevernom Makedonijom na temelju činjenice da je Komisija pozitivno ocijenila ostvareni napredak i ispunjenje uvjeta koje je utvrdilo Vijeće. S obzirom na ograničeno vrijeme i važnost tog pitanja, Vijeće će mu se vratiti s ciljem postizanja jasne i meritorne odluke što je moguće ranije, a najkasnije do listopada 2019.

ALBANIJA

39. Ponovno potvrđujući svoje zaključke od 26. lipnja 2018. Vijeće s posebnom pozornošću prima na znanje preporuku Komisije da se otvore pristupni pregovori s Albanijom na temelju činjenice da je Komisija pozitivno ocijenila ostvareni napredak i ispunjenje uvjeta koje je utvrdilo Vijeće. S obzirom na ograničeno vrijeme i važnost tog pitanja, Vijeće će mu se vratiti s ciljem postizanja jasne i meritorne odluke što je moguće ranije, a najkasnije do listopada 2019.

BOSNA I HERCEGOVINA

40. Vijeće prima na znanje **mišljenje Komisije** o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u EU-u. Vijeće će nastaviti temeljito ispitivati ovaj dokument i ponovno će se posvetiti tom pitanju kasnije ove godine. Vijeće potiče Bosnu i Hercegovinu da bez daljnje odgode sastavi vladu kako bi se provele potrebne reforme. Stranačka politika i nedostatak spremnosti za kompromis ne bi smjeli ometati legitimne težnje građana Bosne i Hercegovine da se približe Europskoj uniji.

KOSOVO

41. Vijeće ponovno ističe važnost nastavka **provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju** (SSP) s Kosovom. Taj sporazum, koji sklapa samo EU i kojim se ne dovode u pitanje stajališta država članica o statusu, pruža ugovorni okvir između EU i Kosova. Njime se Kosovu nudi prilika za održivi napredak i približavanje Uniji, u skladu s europskom perspektivom te regije, te stvaraju prilike za trgovinu i ulaganja. Vijeće uvažava napredak postignut u provedbi programa europskih reformi i poziva na brzu provedbu preostalih mjera. Poziva sve političke aktere da naglasak hitno ponovno stave na reforme i ostvare napredak u vezi s europskim programom Kosova.
42. Vijeće izražava duboko žaljenje zbog odluka vlade u studenome 2018. da nametne jednostrana povećanja carine do 100 % na uvoz iz Srbije i Bosne i Hercegovine, kršeći time obveze iz Srednjoeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA) i u suprotnosti s duhom SSP-a, kao i zbog nametanja necarinskih prepreka. Vijeće ponovno ističe da se tim odlukama ugrožava regionalna suradnja, uključujući regionalni gospodarski prostor, i moraju se hitno povući.

43. Vijeće pozdravlja donošenje važnih zakona u području **vladavine prava i reforme javne uprave** te poziva Kosovo da učinkovito provede to zakonodavstvo.
44. **Korupciju i organizirani kriminal** potrebno je odlučno riješiti. Vijeće je i dalje zabrinuto zbog političkog uplitanja i zapošljavanja koja se ne temelje na postignućima te izražava žaljenje zbog imenovanja osoba osuđenih za ratne zločine na službene položaje, što je u suprotnosti s europskim vrijednostima.
45. Vijeće ponovno ističe važnost nastojanja da se riješe dugotrajne slabosti **izbornog postupka** u Kosovu, na temelju preporuka prethodnih misija EU-a za promatranje izbora. Izvanredni izbori za gradonačelnika 19. svibnja 2019. pokazali su da su nedostaci i dalje prisutni, uključujući predizborne aktivnosti kojima se ograničava mogućnost potpunog demokratskog sudjelovanja u izborima.
46. Vijeće sa zabrinutošću primjećuje da cjelokupna situacija na sjeveru Kosova i dalje predstavlja osobite izazove u području organiziranog kriminala, korupcije i slobode izražavanja.
47. Treba ojačati učinkovito promicanje i zaštitu **ljudskih prava** u cijelom Kosovu, uključujući potpunu zaštitu kulturne i vjerske baštine. Trebalo bi se baviti uključivanjem i zaštitom pripadnika manjina i Roma, što obuhvaća ulaganje dodatnih napora u cilju provedbe postojećeg pravnog okvira i osiguravanja sigurnog okruženja i zaštite njihovih prava vlasništva, kao i jačanje socijalne kohezije.
48. Vijeće prima na znanje daljnji napredak u **borbi protiv radikalizacije, ekstremizma i terorizma**. Potrebni su dodatni naponi u rješavanju pitanja financiranja terorizma, kao i rehabilitacije i reintegracije. U tom kontekstu Vijeće posebno ističe potrebu za učinkovitim i intenzivnom regionalnom i međunarodnom suradnjom, među ostalim s Europolom i Eurojustom, uz puno poštovanje njihovih propisa i ne dovodeći u pitanje stajališta država članica o statusu Kosova.

49. U skladu sa Zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga Vijeće poziva Kosovo da poduzme potrebne mjere u svrhu pridržavanja fiskalnih pravila, poveća napore za suzbijanje sive ekonomije, aktivno pristupi rješavanju pitanja visoke nezaposlenosti, posebice nezaposlenosti mladih i žena, uloži više u obrazovanje, te da iskoristi potencijal obnovljive energije i štednje energije.
50. Vijeće poziva Kosovo na daljnji angažman s Posebnim sudom, poštujući u cijelosti svoje međunarodne obveze i svoj pravni poredak, kao način za dokazivanje stvarnih napora za jamčenje vladavine prava, temeljnih sloboda, pravde i pomirenja. Postojećim pravnim okvirom omogućuju se pravilna istraga i progon navodnih ratnih zločina.
51. Vijeće poziva Kosovo da nastavi blisko i učinkovito surađivati s EULEX-om. Vijeće posebice očekuje odgovarajuće daljnje postupanje u vezi s kaznenim/građanskim predmetima koje EULEX preda nadležnim pravosudnim tijelima u Kosovu.
52. U pogledu dijaloga s Beogradom **uz posredovanje EU-a**, Priština treba uložiti dodatne znatne napore te doprinijeti uspostavi pogodnog okružja te se suzdržavati od svakog djelovanja koje se može smatrati provokacijom. Vijeće ističe da je trenutačni status quo neodrživ. Ključno je da se dijalog što prije ponovno pokrene. Sveobuhvatnim pravno obvezujućim sporazumom potrebno je riješiti sva otvorena pitanja u skladu s međunarodnim pravom i pravnom stečevinom EU-a te doprinijeti stabilnosti u regiji. Sklapanje takvog sporazuma bez daljnje odgode, uz posredstvo Visokog predstavnika, ključno je kako bi Kosovo i Srbija mogli napredovati na svojem europskom putu.

Vijeće ponovno naglašava da treba provesti sve prethodne sporazume sklopljene u okviru dijaloga uz posredstvo EU-a. Vijeće u tom pogledu pozdravlja daljnju konsolidaciju sporazuma o pravosuđu i potpunu provedbu sporazuma o telekomunikacijama.

No Vijeće izražava žaljenje zbog toga što nije postignut nikakav napredak u pogledu dugotrajne obveze za provedbu prethodnih sporazuma sklopljenih u okviru dijaloga, među ostalim izrade nacrt statuta Udruženja/Zajednice općina s većinskim srpskim stanovništvom na Kosovu, potpune provedbe sporazuma o integriranom upravljanju granicama (IBM), kao ni odlučne primjene sporazuma o energetici. Vijeće izražava žaljenje i zbog toga što most u Mitrovici još uvijek nije otvoren za sav promet, unatoč završetku radova na obnovi.

53. Vijeće podsjeća da je napredak u procesu normalizacije odnosa sa Srbijom ključno načelo SSP-a te podupire razvoj odnosa i suradnje između EU-a i Kosova.
54. Vijeće prepoznaje važnost **liberalizacije viznog režima** za građane Kosova. Komisija je u svibnju 2016. podnijela formalni prijedlog da se Kosovo uvrsti na popis zemalja čijim državljanima nisu potrebne vize u schengenskom području te je u srpnju 2018. predstavila izvješće o dostizanju preostalih mjerila. Europski parlament u ožujku 2019. podržao je prijedlog Komisije u prvom čitanju. Vijeće trenutačno razmatra odluku o prijedlogu.
